

ତୁମ୍ଭେ ଯେତାର; »ମିଶରାମ, ହାଲଗାନ ଉପରେଥାବାରୀ କୁଳଦା, ଅମାସାପ୍ତ ଯୁଗୀ ଏହାବିନ ଉପରେ.....ମାତ୍ରିନ ଶ୍ଵେତୁମା-
ଦିନା ଉପରିବଳେ ଓ ଯୁତିକାର: «ଯୁଗାଲା! କ୍ଷେତ୍ରମାତ୍ର ଏହି
ଶ୍ଵେତୁମାଦିନ ଓ କାନ୍ତିନିଃ ଫିନାଲମଦ୍ୟେ ଶାଖିଲେ? ଆ, ଏହି
ଦେଶି କୁର୍ଦ୍ଦ-ଦାଶୁରୁହୁଲୀ ମନସଦ୍ୱୟେ ଉତ୍ସେଧାର୍ଥୀଙ୍କ...
ମାଧରାମ, ମାନାତ ଏହିକ ଦୂରଶୁଣ୍ଣା ଲାକାରୀକୁ, କୁ-
ର୍ଦ୍ଦୟ ମିଶିଲନ୍ତିର ଓ ମିଶିତାନ୍ତିର ଉତ୍ସେଧାରୀ ପିନ୍ଧୀଶି
ଶୁଣିରୁବଳେତାନ ଓ ଦେଶବିପୁ ଗାତ୍ରିନିରନ୍ତିର ଓ
ଫିନାଲନ୍ତିର, ହାଲଗାନ ମାତି ଶଜୁଲିନି ଫିନାଲମଦ୍ୟେଗି
ଏହି ପିଲାନ୍ତିରାମ ମିଶିଲା.

იმ ღამეს ცხედარი იყო დასვენებული სო-
ბოროში.

მეორეს დღეს კიდევ შეიკრიბა საზოგადოება, გამოიტანეს ცხელარი სობოროვდებან და ხალხის სიმრავლით მიიტანეს ძველს ქალაქ-ში წმიდა მარინის ახალს ეკლესიაში დასასა-ფლავებლად.

ამ დასაფლავების დღეს, ჩადგან უყვარდა
ძეელი ქალაქის საზოგადოებას, იმისი ცხედ-
რის ჰატიფის ცემისათვის, სულყველამ თავი-
ანთი ლუქწები დაკეტეს.

მიუბრუნდეთ ისევ ჰემოთ მოხსენებულს
ჭუდის დახურვის ამბავს.

თათრების სჯული აძლავს ნებას ყველას-
თან ქუდით ყოფნისას, თვით მექტეშიაც. ისინი
რაცხვენ ქუდით ყოფნას პატიოსნებათ და მაღ-
ლათ, ხოლო ქუდის მოხდას უპატიოსნებად
და ცოდვათ. ამისთვის თავიანთი სარწმუნო-
ების საიდუმლოს შესრულების დროს, უფრ-
ელად ქუდი უნდა ეხუროთ; მაგალითად,
როცა თათარი უნდა დაფიცონ, ქუდი მოხ-
დილიც რომ ჰქონდეს, უნდა დაიხუროს და
თუ ქუდმოხდილმა დაიფიცა, ფიცი არ იქნე-
ბა მტკიცე: ესრევე ცხედრის დასაფლავების
დროს, თუ ქუდი არ ახურაშს, ნიშანია ცხე-
დრის გაკიცხვისა. ამისთვის ჩენ არ უნდა
ზავყიცხოთ ისინი, როდესაც ქუდ-დახურუ-
ლი შევლენ სახლში ან სხვა შეკრები-
ლებაში. ის კაცი იქნება გასაკიცხი, რომე-
ლიც გაპეკიცხაშს სჯულის დამცველს; მაშასა-
დამე, ჩენც უნდა გაგვყიცხონ თათრებმა,
როდესაც ჩენ ეკლესიაში შევდივართ ქუდ-
მოხდილნი! მეტადრე მაშინ, როდესაც ცხე-
დრის წალების დროს სიცივეში, სიცხეში,
თოვლში და წეიმაში ქუდმოხდილნი მიეს-
დევთ?.....ეს ამბავი მე მაკვირვებს მით უფრო,
რომ საქართველოში და მეტადრე ზემო ქარ-
თლში (ახალციხის უეზდში) თათრები ბე-
ვრნი არიან და იმათი სჯულის კანონი ყმაშ-
ვილმაც კი იცის....

ମାଲଲେଖତ-ୟନ୍ତ୍ରିକାଳି ମହାରାଜା ମୁଦ୍ରଣପାତ୍ର
୩ ଟଙ୍କା, 1872 ଫେବ୍ରୁଆରୀ, ୧. ଶକ୍ତିକାଳୀନ.

କୃତିଶାର

ქალაქის სემინარია ხარჯოვში

ଶ୍ରୀମତୀ ପାତ୍ନୀ ମହିଳା କାମିକ୍ ପରିଷଦ୍ ରେ ଏହାରେ ଉପରେ ଆମିନ୍ କାମିକ୍ ପରିଷଦ୍

რაც რომელსამე მიყრუბულ სოფელში ცხვე-
რება მოეწონება. ქალს კი საზოგადოთ ისეთ-
ნაირათა აქვს მოქმედების ასპარეზი შეეიწრო-
ებული, რომ ყოველ ამგვარ საქმეს დიდის
სიამოცნებით მოჰკიდებს ხელს, თუკი ნებას
მისცემენ, და ის კაცებზე უფრო ნაკლებ ჯამა-
გირსაც დასჯერდება. ჩვენ ეხედავთ მართლა,
რომ ზოგიერთ რუსეთის სასოფლო შეკოლებ-
ში ისეთი ქალები დგებინ მასწავლებლებად
200 და 300 მანეთად, რომ იმასთანა მასწავ-
ლებელი კაცი 500-600 განკითხაც არ დას-
ჯერდება. სწავლით კი, თუ ნასწავლია ქა-
ლი, კაცზე უკეთ თუარა, ნაკლებ არ ასწავ-
ლის. მაშასადმე ქალების მასწავლებლებათ
დაყენება ყოველის მხრით სასარგებლოა, რო-
გორც საზოგადოებისთვის, აგრძელები თვითონ
იმათთვისაც, რომელნიც ამგვარათ ლუკმა
პორტს შეაკოობინ.

სხვათა შორის ამ უკანასკნელ დროს ხარ-
კოვის ერობასაც ჰქონდა მოღაპარაკება იმის
თაობაზე, რომ ჩევნი გუბერნიის სახალხო
შეკვეთის ქალები მივიღოთ მასწავლებლე-
ბად, თუ არა. ერობის წევრებმა ამაზე ბეჭ-
რი იღოპარაკეს, ბეჭრი იბასეს: ზოგი ამშობ-
და, ქალები არ გამოდგებიან მასწავლებლე-
ბათაო, სწავლა რა იმათი საქმეა! ზოგი ამის
წინააღმდეგს ამტკიცებდა და ამერიკისა და
თვით რუსეთის მაგალითებს უჩვენებდა. ბო-
ლოს ხარკოვის ერობამ გადაწყვიტა, რომ
ჩევნს შეკვეთის ქალები მივიღოთ მასწავ-
ლებლებათაო, მაგრამ რადგან ნასწავლი და
პედაგოგიაში გამოცდილი ქალები ჩევნში ძა-
ლიან ნაკლებათ არისო, ამიტომ ხარკოვში
გაეხსნათ ქალებისთვის ცალკე სამასწევლებლო
სემინარია, სადაც მასწავლებლებად გამოზღიან
იმათაო. ამ საქმისათვის ერობის კრებამ გა-
დადვა გუბერნიის შემოსავალი ფულებიდამ—
8,375 მანეთი, რომლითაც ისეთი საქალებო
სემინარია გაიხსნება, სადაც 22 ქალი პანიო-
ნერებათ იქნებიან და ერობის ხარჯით გა-
იზდებიან და 28. ქალს შეუძლია რამდენიმე
ფული აძლიოს და თავის ხარჯით ისწავლოს.
ეს არის რუსეთში პირველი ქალების სა-
მასწავლებლო სემინარია და ამიტომ მივაჭ-
ცეთ იმას ჩევნი მკითხველების განსაკუთრე-
ბით უურადღებას. უმკველია, ეს მაგალითი
წაუბაძეათ არ დაჩიხება და მოკლე დროს
სხვა რუსეთის გუბერნიებშიაც გახსნიან ამის-
თანა სასწავლებლებს და მით დაეხმარებიან
ხალხის განათლების საქმეს.

ლმეროთმა ინებოს, რომ ამ საქმეს ჩეენშიაც
დროზე მიაქციონ ჯეროვანი ყურადღება,
რადგან სახალხო განათლებას ჩეენში, სხვა აღა
გილებზე მომეტებულათ თუ არა, ნაკლებათ
არ ეჭირვება ხელის-მომართვა და დახმარება.

რუსეთის გუბერნიების ზოგიერთმა ერო-
ბებმა და მმართველებმა მიაქციეს ყურადღება
იმ გარემოებას, რომ ხალხი დაუზოგველათ
სჭრის ტყესა და სწვაცს. ამისგამო, როგორც
გაზეთებში სწერენ, რამდენსამე გუბერნატორს
და ერობას მმართებლობასთან ქაღალდი შე-
უტანიათ და თხოულობენ, რომ ხალხსა და
განსაკუთრებით რკინის გზების კამპანიებს
აყრიძალოს ასე უმოწყალოთ ტყეების აჭრა.
ამბობენ, რომ ზოგან ისეთ ნაირათ შემცირ-
დათ რუსეთში ტყე, რომ სახლების ასაშენე-
ბელი ფიცრები საშინლათ გაძეირდათ. ამას
ვარდა ტყის ნაკლებობა ჰაერსაც და მიწასაც
დასტურდია (სინოტიო შემოკლებია) და აქე-
დამ სხვა და სხვა ავათმყაფობა ვრცელდება
აალეშიო.

* * *

მოგვაეს ზოგიერთი საინტერესო ცნობები
ანგარიშიდამ, რომელიც წელს წარუდგინა
უუწმ. სინოდს იმის აბერ —პროკურორმა. ეს
ანგარიში აუთორის 1870 წლის.

14, 530 სხვა და სხვა
რწმუნოების პირებს მოულიათ მართლმა-
დებელი სარწმუნოება. 735 ცოლ ქმარნი
ყრილან სხვა და სხვა მაზეზის გამო. რუ-
თის მონასტრებსა და საყდრებთან 13, 000
სულიერო შკოლა ყოფილა გამართული და
შკოლებში 253, 580 ვაჟი სწავლის ბლა და
9, 570 ქალი. მარტო 1870 წელს მონას-
ტებისა და ეკლესიბისთვის სხვა და სხვა კე-
თი პირებს, უძრავ ქონებას გარდა, 2, 800,
20 მანეთი ნაღდი ფული შეუწირავთ. ამას
რდა სასულიერო წოდებას სხვა შემოსავა-
ც ჰქონია; თუ კრუჭკით მოკერძილი ფუ-
ლები, თუ საკუთარი მამულებისა და შენობე-
ს შემოსავალი, თუ წმინდა სანთლის გაყი-
ფისაგან, ასე რომ ყველა შემოსავალი ყო-
ლა 9, 668, 517 მან. და $31\frac{1}{4}$ კაპ..

ერთს რუსულ გაზეთს გაუგონია, ვითომც
ხალხო განათლების მინისტრს შეუტანია სა-
ლმწიფო რჩევაში ახალი კანონის პროექტი
ხალხო შკოლების თაობაზე. ამ პროექტში
ვათა შორის განსაზღვრულია თურმე — ყო-
ლის უეზდში რამდენი სახალხო შკოლა
წლა გაიმართოს, მცხოვრებლებისა დაგვა-
თ, რამდენი უნდა დაიხარჯოს თითო შკო-
ლები და საიდამ უნდა შეიცვლის ის ხარჯი,
ომელიც ამ შკოლებს მოუნდება. იმ გუბერ-
იებისთვის, სადაც ერობის წესდებულება
ი არის ჯერ შემოღებული, ამ გაზეთის სი-
ცეთი, განსაკუთრებული კანონები იქნება
ადგენილი.

ԱՅ Ե՞՞ մՅԱՅՆՅՈՒ

დუშთიდამ მოვიდა თვეიდისში ტელე
გრამმა, ოომლიდამაც კტელულობთ, ოომ
მთებში ზეკარი ჩამოხსელა და გზები გაუფლექე
ბია. ეს ოთხი დღე მეტია, რაც ამ გა-
რემოვების გამოისმით თვეიდისში რეპე-
თის ფონტა არ მოხსელა და ამიტომ მკი-
თხველები მოგვიტოვებენ, თუ დღეებიდედ
უცხო მკაფენები ცოტა ამბეს
იძღვიან.

३८८

ପ୍ରାଚୀନ ଶକ୍ତିରେ

ବ୍ୟୁକ୍ତିକରଣ

(“დოკუმენტის” კორპუსის დაცვისა)

დღესასწაულები რომ გათავდა, ჩამოვიდნენ
ულენტები სახლებიდან, და შეიკრიბნენ ისევ
საქმის თაობაზე მოსალაპარაკებლათ. გა-
სენეთ ის ადგილი ჩემი პირელი წიგნიდამ,
დაც მე გწერდით, რომ სტუდენტებში ერივ-
ნ ისეთი პირები, რომელნიც თხოულობდნენ:
ეყანას სალაპარაკო რომ არავერი ჰქონდესა,
ლებს გიმნაზიის ატესტატი მოსთხოვონ უნი-
ვისიტეტში შესვლის დროსო, და ეისაც ატეს-
ტი არ ექნება, იმათ უნივერსიტეტში შესა-
ჭრელი ეგზამინი დაიჭირონ. ეხლა მე უნ-
დაუმატო ამას ის, რომ ამ დღესასწაულებ-
ზემომუკენა აზრის მოქმედებს დიდი
ზრია შეეგროვებინათ სტუდენტებში. ამათი
წინააღმდეგ პარტია მეორე სხდომაში ძა-
რან გაცხარებით ამტკიცებდა, რომ ჩვენის
გით უპატიოსნება და სისულელე იქნება
ლებს უნივერსიტეტში შესვლა და სწავლა
უმნელოთო. ეს პარტია თხოულობდა, ამ
ლელობას თვეი დაანებეთო, ხომ არ გაა-
უქმნებულართო, რომ გინდათ თავისუფლება

მოსუშალოთ ქალებსაო! ამ ისტორიული წელი და და და კუჯინი სამი საათის განმავლობაში იმ გაწყნარებულა; მაგრამ როგორც იცით ინგლის ხასიათი, იმათ ვერაფერში ვერ და- ჯვერებს კაცი: ერთმა ნემეცმა, ესთევათ, კითხერა: მუხას გაშლი აბიაო; თქვენ რომ უთხ- ჩათ ამაზე, რომ მუხას გაშლი კი არა, რკი- ბიაო, ის ამის პასუხათ გეტუყით: ჩევნ ამ ააგანზე სხვა და სხვა აზრის ვყოფილფართოდ; დაგიკრამს თავს და წავა. როგორ უნდა და- ჯვერო ამისთინა ხალხი? ორივე მხრით ამის- თანა ხალხია; ერთი იძახის: «აფილისა მო

„ ქართველი მოსახლეობის და კულტურული მდგრადი განვითარების მიზანისთვის!“ მეორე: «მაგ სისულელეს თავი და-
ნებეთ, როგორც არის, ისე დატოვეთო!» და
ურივე უშატრებენ, ჩვენ ჩვენი აზრისა ვართო!
მაშასაღამე აქ ერთი გზაღა იყო დარჩენილი:
დაეთვალიათ ხმები და ვისაც მეტი ხმა ამოუფი-
ლოდა, იმისი წინაღადება მიეღოთ. მაგრამ ეს
სეთი დიდ-მნიშვნელობის საქმე იყო, რომ
შების დათვლას არ უჩქაროდნენ და ორივე
პარტია ცდილობდა, რომ თითონ მეტი
თანამგრძნობელი მოვეგო და ამისთვის იყო
ერთი გაცხარებული ბასი. ამ გაცხარე-
ბულ ბასში, ყიჭინში და დავიდარაბაში, მე-
ამე პარტიამაც ამოცუო თავი. ეს პარტია იყო
ააშუალო პარტია. ამ პარტიების მიმართუ-
ლებას შედარებით აგისხნით. მოვეხსენებათ,
რომ საფრანგეთში არის სამი უმთავრესი პარ-
ტია: იმპერიალისტები, რადიკალური აქსპუ-
ბლიკელები და ზომიერი რესპუბლიკელები;
ამათ გარდა სსებიც არიან, მაგრამ ესენი
უმთავრესნია და ჩვენი მაგალითისთვის ეს
აამიც საქმაოა. ჩვენც იმ პარტიას, რომე-

ოთო, ვერდავ შე, რომ ამისთანა საგანში რო-
ცორულ ქალების კითხვა,» ჩვენი სტუდენტო-
ბა ორ ნაწილათ იყოფა. არცერთი საგანი
ორ თხოულობს ისეთნაირათ ჩვენ ერთობასა
და ჩვენ ერთმანეთის შეწევნას, როგორც «ქა-
ლების კითხვა.» ეს ჩვენ ყველამ უნდა ვიცო-
დეთ. ეხლა, ერთი მითხარით: როგორ უნდა
მოვიქცეთ ჩვენ, რომ ჩვენში განხეთქილება
ორ ჩამოვარდეს, რომ ისევე შევერთდეთ? რო-
ცორულ ყველა ჩვენგანი ცხადათ ხედას, პირ-
ველ პარტიას კარგა ბლობათა ჰყავს მომხრევები,
ალიან ბეჭითადაც არის თავის აზრზე. აგრე-
სოვე მეორე პარტიასაც ბერევი მომხრე ჰყავს
და თავის აზრზე ისიც ძლიერ მტკიცეთა დგას.
ეხლა ჩვენ დაგვრჩა კენჭის ყრა. მაგრამ, სა-
ამდი კენჭს ვყრიდეთ, მე გთხოვთ ცოტკა-
დენი ყურადღება მომაპყრათ...» ილაპარაკა-
რით სათზე მეტი. იმისი ლაპარაკის აზრი ის
ყო, რომ იმპერიალისტები ცუდს შეჩებიან,
რომ რესპუბლიკულებისაგან დადგენილი წე-
ის მოშლა უნდათო და კარგა ლაშათიანათ
ძეამყო იმპერიალისტები. ბოლოს, როცა კარ-
ათ დაიღალა და გაცხარდა, თქვა: «მე არ
ეცონა, თუ ჩვენ სტუდენტებში ამისთანა აზ-
ის ხალხი გვერია; ახლა, რადგანც ეს გა-
ართლდა და ვხედავ, რომ მოსარიგებელი
ზა არსაით არის, მე და ჩემ ამხანაგებს შე-
ოგვაქვს შემდეგი წინადაღება: 『თუ მაინცა
ა მაინც გვსურს, რომ ძელი უნივერსი-
ტეტის მშენიერი წესდებულებაები გამოიც-
ოლოს, მაშინ ჩვენ გთხოულობთ, რომ ეს

